

de critică și de public, volumul se impune ca una dintre cele mai puternice apariții din literatura română contemporană. Este o carte care merită citită pagină cu pagină. Câștigul intelectual este garantat.

CZU 821.135.1(478).09-94=135.1

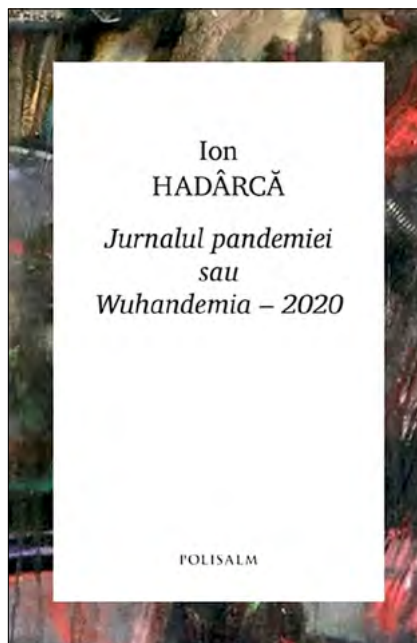
SCRIIND ÎMPOTRIVA DEZASTRULUI: JURNALUL PANDEMIEI SAU WUHANDEMIA – 2020 DE ION HADÂRCĂ

*Ivan PILCHIN,
scriitor*

După publicarea jurnalului său din anul 2022, *Ruinele și runele războiului: Cronica primelor 101 zile de agresiune rusă* (Chișinău: Prut Internațional, 2023), în care scriitorul Ion Hadârcă a reușit să transcrie dramatismul istoriei recente, trăite cu o dublă implicare, civică și literară, autorul revine, de această dată, asupra unei alte crize globale: pandemia. *Jurnalul pandemiei sau Wuhandemia – 2020* (Chișinău: Polisalm, 2024; ediție îngrijită de Veronica Boldișor și apărută cu sprijinul Ministerului Culturii) continuă același exercițiu al memoriei și lucidității într-un registru diferit, însă la fel de tensionat.

Am descoperit în paginile acestei cărți nu doar o cronică a pandemiei prin care am trecut cu toții, ci și o frescă polifonică a realității sociale/politice/mediatice din anul 2020. Citind cartea, reamintind instantaneu felul în care am trăit în acea perioadă, mi-am dat seama, la un moment dat, că au existat, de fapt, nu una, ci mai multe pandemii: câți oameni, atâtea fațete ale aceluiași flagel.

Jurnalul reprezintă o mărturie, un document al timpului care surprinde nu doar impactul pandemiei pe plan

global, ci și procesele politice (din România, în principal, în cadrul mandatului de senator al lui Ion Hadârcă), marcate de instabilitate, ignoranță și incompetență. Această dublă dimensiune – pandemia ca realitate biologică și pandemia ca metaforă a declinului social și politic – ilustrează preocuparea, chiar obsesia autorului de ideea „Răului universal, ca un strat, un sistem noosferic tot mai consolidat, omniprezent și necunoscut. Nimeni nu-l definește, nu-l stăpânește și nu-l poate opri” (*Luni, 13 ianuarie*). Autorul nu se rezumă la relatarea faptelor din spațiul public sau privat, ci le comentează, le deconstruiește și le poziționează într-un tablou mai larg, în care viața individuală și cea colectivă se întrepătrund.

Jurnalul este și o ușă întredeschisă din laboratorul intim al scriitorului. În paginile cărții, găsim note de lectură, poeme, schițe de eseu, mici dialoguri (stoice) și comentarii pe marginea știrilor zilei. Ion Hadârcă, ca un adevărat poet, jonglează cuvintele, inventând construcții lexicale sugestive precum: „întâlnirea sinelui cu VIDUL” (*Joi, 13 februarie*), „pandemență” sau „vidul covidian”, „Wuhandemia”, „Spaimademia”, „Corona-Vineri”, care nu doar surprind esența perioadei, ci și o fixează într-o formulă ludică. Sunt multe rânduri pline de poezie în stare germinală, autentică, dintre care voi cita doar acesta: „La miezul nopții Maria a ținut la geam lumânarea aprinsă”. Aceste construcții dau textului o vitalitate, îl apropie de tradiția marilor cronicari literari ale catastrofelor, în care ironia, critica, lirismul și reflecția merg mână în mână.

O altă dimensiune remarcabilă a jurnalului este felul în care Ion Hadârcă îmbină textul cu datele statistice, cu cifre. Urmărim nu doar stările, emoțiile și atitudinile scriitorului, dar și cifre reci, traiectoria zilnică a îmbolnăvirilor și a deceselor, care devin un fundal sumbru al existenței cotidiene. În acest sens, în timpul lecturii, mi-am amintit, la un moment dat, de matematicianul și poetul italian Paolo Dagomari, contemporan și prieten al lui Giovanni Boccaccio, care ne-a lăsat una dintre primele imagini literare realiste ale cuimei în Europa. Anume Paolo Dagomari a inventat punctul despărțitor din numerele mari. Urmărind cifrele necruțătoare ale morminei din jurnalul lui Ion Hadârcă, nu poți să nu te gândești la subtilitatea legăturilor dintre epoci și spații, la o legătură continuă și înspăimântătoare între pandemia anului 2020 și ciuma anului 1348. Un punct despărțitor din numerele mari – ca o referință la ideea că marile crize ale umanității se repetă și că literatura rămâne un posibil colac de salvare în fața dezastrului.

Lectura *Jurnalului pandemiei* lui Ion Hadârcă poate fi completată și îmbogățită printr-un dialog cu *Jurnalul pandemiei* al lui Gonçalo M. Tavares (Chișinău: Cartier, 2022; traducere din portugheză de Simina Popa). Ambele cărți oferă o perspectivă diaristică și memorialistică asupra lumii într-un moment-limită. Lectura acestora în paralel, în perspectivă comparativă, demonstrează faptul că unele idei, cuvinte-cheie și stări aveau un caracter global. Iată doar un exemplu al felului în care, în ambele jurnale este descrisă ziua de 21 mai 2020: „Derute, spaime, angoase, dezinformări și manipulări... Taifunul global al pandemiei se deplasează lent și imperturbabil, parcă mânat de o mână nevăzută, diavolească, selectând inteligent zonele vulnerabile” (Ion Hadârcă); „Tumultul virusului umblă într-un nor negru pe care nu-l vede nimeni. O nouă culoare pe lume: norul negru transparent. Se deplasează. Mai spre nord, sud, est, vest. [...] Primesc mesaje de la prieteni înspăimântați” (Gonçalo M. Tavares). Coincidența imaginilor, cuvintelor-cheie este surprinzătoare, sugerând existența unei matrice comune a realității și sesizate de ambii scriitori.

Astfel de cărți au un rol umanist fundamental: scrierea acestora și lectura lor devin un pilon de rezistență în timpuri haotice, de criză, iar documentarea și trăirea autentică a celui care scrie, în cele din urmă, oferă cititorului un camerton al unei existențe asumate și al unei conștiințe lucide.

CZU 821.135.1.09-1=135.1

ESTETICA NEÎNSEMNĂȚII ȘI REVELAȚIA FIINȚELOR MICI

Maria PILCHIN,
scriitoare

Antologia *Armura de lacrimi* (Editura Academiei Române, 2025) de Simona-Grazia Dima propune una dintre cele mai coerente și mai singulare formule din lirica românească a ultimelor patru decenii: o poezie a minorului ontologic, a existențelor fragile, a lucrurilor privite dinăuntru, a formelor care nu aspiră să domine lumea, ci să-i audă pulsația secretă. Marile teme ale literaturii – viața, moartea, războiul, sensul omenirii – nu dispar, dar încetează să mai fie tratate în regim monumental. Ele sunt redistribuite în materia aparent ne semnificativă a lumii, în gesturi,